

Berenschot

Aan: Leden Klankbordgroep
Cc: [CarbonCopy]
Onderwerp: Verwerking van reacties op plan van aanpak 'Onderzoek naar positie en rol dierenarts en kwaliteitsborging diergeneeskundige beroepsuitoefening'

Datum: 9 februari 2022
Van: Bram Berkhout
Status: Vertrouwelijk

Memo

1 Inleiding

U neemt namens uw organisatie deel aan de klankbordgroep in het onderzoek naar positie en rol dierenarts en kwaliteitsborging diergeneeskundige beroepsuitoefening dat Berenschot voor het Ministerie van LNV uitvoert. Daarvoor zijn we u zeer erkentelijk. We hebben u vorige maand ons plan van aanpak opgestuurd, en daarbij om reactie gevraagd voor 31 januari 2022.

6 stakeholders hebben ons hun reactie op ons plan van aanpak opgestuurd. Voor het belangrijkste deel waren dit vragen ter verduidelijking, maar voor een ander deel zijn er voorstellen gedaan om ons plan van aanpak te versterken. In deze memo gaan we in op de belangrijkste suggesties ter versterking van het plan van aanpak. Op de verduidelijkingsvragen hebben we direct naar de vraagstellers gereageerd.

Daarnaast hebben we ook aanvullingen en opmerkingen ontvangen die ons plan van aanpak niet (fundamenteel) veranderen. Deze hebben we met interesse gelezen. Het gaat dan bijvoorbeeld om trends of dynamieken die we niet hadden genoemd in de visieparagraaf van ons plan van aanpak, of om aanvullingen op de inhoud van deze visieparagraaf. Deze aanvullingen en opmerkingen behandelen we niet in deze memo (omdat ze onze aanpak niet veranderen). We zullen ze wel terzijtertijd meenemen in onze overall analyse op de onderzoeksbevindingen. Overigens verwachten we wel dat sommige van de gegeven aanvullingen en opmerkingen aan nog wel apart door respondenten zullen worden benoemd in de interviews.

2. Samenstelling klankbordgroep

Er is ook partijen gevraagd de samenstelling van de klankbordgroep expliciet te maken. De volgende twaalf organisaties zijn vertegenwoordigd in de klankbordgroep:

1. Faculteit Diergeneeskunde (FD)
2. KNMvD
3. CPD
4. Caring Vets
5. FVE
6. Vedias
7. Dactari

Berenschot

8. Anicura
9. Evidensia
10. CVS
11. Stichting Geborgde Dierenarts
12. NVWA

De Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit en het Veterinair Tucht College zijn wel gevraagd voor deelname aan de klankbordgroep, maar hebben daar vanaf gezien.

3. Aanleiding onderzoek

Er is ook gevraagd naar wat nu precies de aanleiding is om het onderzoek uit te laten voeren. Ter verduidelijking op de aanleiding van het onderzoek heeft het ministerie onderstaande tekst opgesteld. Deze delen we graag met u.

In de afgelopen jaren hebben zich binnen het veterinaire veld verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden die (mogelijk) van invloed zijn op de rol en positie van de dierenarts. Op hoofdlijnen kan gezegd worden dat de complexiteit van het veterinaire werk is toegenomen, dat de dierenarts binnen zijn of haar praktijk te maken heeft met een veranderend karakter van werkzaamheden en dat het verwachtingspatroon over de maatschappelijke rol die de dierenarts inneemt vanuit zowel de beroepsgroep als de samenleving ook aan verandering onderhevig is. De veranderde rol en positie van de dierenarts is van invloed op de manier waarop de dierenarts zijn maatschappelijke rol kan en wil uitvoeren.

Naar aanleiding van deze en andere ontwikkelingen is de behoefte ontstaan bij het ministerie van LNV om een analyse te laten uitvoeren naar de manier waarop het veld is gestructureerd, de dierenarts is gepositioneerd en de kwaliteit van de diergeneeskundige beroepsuitoefening en de publieke belangen binnen dit veld worden geborgd. Deze behoefte wordt gedeeld met meerdere partijen uit het veld, waaronder de KNMvD, het CPD en de Faculteit Diergeneeskunde. Deze partijen hebben ook meegedacht over de opzet van dit onderzoek.

4. Onderzoekskader

In de offerteaanvraag die LNV de bureaus tijdens de aanbesteding heeft aangeleverd, stonden de onderzoekskaders vermeld. Daarin was het volgende element opgenomen:

“De rol & positie van de dierenarts in Nederland. Het betreft zowel (eerste, tweede en derdelijns) praktiserende dierenartsen en toezichthoudende (officiële) dierenartsen.”

LNV heeft ons laten weten dat het laatste deel niet klopt. Dat is door het departement verkeerd opgeschreven in de offerteaanvraag. De rol en positie van de toezichthoudende dierenarts is niet onderdeel van het onderzoek. Dit onderzoek richt zich op de praktiserende dierenartsen, waarbij toezicht op de dierenartsen vanuit de NVWA door inspecteurs in het kader van de kwaliteitsborging van de praktiserende dierenarts wordt meegenomen. Het gaat dus uitsluitend om NVWA-inspecteurs die bijvoorbeeld toezicht houden op het toepassen van diergeneesmiddelen door praktiserende dierenartsen. Dat zijn andere NVWA'ers dan de toezichthoudende dierenartsen die bijvoorbeeld controles uitvoeren bij dieren die op transport gaan, controleren op welzijnsregels in

Berenschot

slachthuizen en welzijnsregels bij proefdieren. Die werkzaamheden passen niet binnen de omvang van het onderzoek en horen ook niet binnen het doel van het onderzoek.

5. Gedane suggesties voor interviews

Caring Vets geeft aan dat onder houders van dieren en productieketens (pg 8 PvA) ook slachthuizen en veeervoersbedrijven meegenomen zouden moeten worden. Dit is ons inziens een terecht punt, dierenartsen hebben daar een toezichthoudende rol. Het is onze verwachting dat ons onderzoek ook zeker beelden gaat opleveren over hoe dierenartsen zich verhouden tot slachthuizen en veeervoersbedrijven. We bekijken nog of het binnen het budget mogelijk is om vertegenwoordigers van slachthuizen of veeervoersbedrijven te gaan interviewen.

KNMvD doet suggesties voor interviews met academische experts voor het VK: Prof Stephen May en Prof Stuart Reid en voor Duitsland: Dr Katarina Freytag en Dr Cornelia Rossi-Bro. Inmiddels is duidelijk dat Stuart Reid de academisch expert is in het VK. De suggesties voor Duitsland nemen we mee.

Evidensia en CPD doen de suggestie om ook voor de vergelijking met het buitenland een beroepsvereniging te bevragen. Belangrijk is dat Berenschot binnen de opgestelde kaders bij de aanbesteding heeft gekomen op een vergelijking met het buitenland op *hoofdpijnen*. Daarnaast betrekken we in de huidige opzet van de vergelijking niet alleen buitenlandse wetenschappers, maar voeren we per land ook gesprekken met een beleidsmaker en met een toezichthouder. Binnen het afgegeven projectbudget zullen we echter toch kijken of het mogelijk is om in de betrokken buitenlandse landen ook met een beroepsorganisatie te gaan spreken. Een en ander willen we verder wel laten afhangen van wat de buitenlandse wetenschappers ons adviseren.

Werving dierenartsen

Voor ons onderzoek gaan we ook drie groepsgesprekken houden met individuele dierenartsen. Er is door de stakeholders de suggestie gedaan om hiervoor het diergeneeskunderegister te gebruiken. Evidensia geeft de suggestie mee om via RVO-gegevens praktiserende dierenartsen te werven, indien dit AVG-technisch mogelijk is. Inmiddels is echter duidelijk dat de werving van de dierenartsen niet te organiseren valt via het diergeneeskunderegister. Dit register is niet ingericht om de juiste selecties te kunnen doen voor de samenstelling van de beroepsgroep. Het is ook op voorhand niet duidelijk of alle geregistreerde dierenartsen nog praktiserend zijn. LNV is ook nagegaan of de RVO-gegevens bruikbaar zijn om respondenten te benaderen. Dit bleek niet het geval.

Na overleg met LNV is daarom besloten om de werving via een inschrijfformulier op onze website te laten verlopen. Met de twee beroepsorganisaties is afgesproken dat zij via hun informatiekanaal hun achterban oproepen om zich via onze website aan te melden. Daarnaast zullen wij in alle andere interviews vragen of partijen in contact staan met praktiserende dierenartsen. En zo ja, of zij dan ook deze dierenartsen verwijzen naar de aanmeldingsmogelijkheid via onze website. Uiteindelijk moet dit via onze website voldoende geïnteresseerde respondenten opleveren voor de 3 groepsgesprekken. Op basis van de inschrijvingen maken wij als Berenschot en op basis van objectieve gegevens (die men bij inschrijving moet invullen) een indeling.

Bij de samenstelling van de groepen dierenartsen voor de groepsgesprekken (8 tot 10 dierenartsen per gesprek) willen we idealiter rekening houden met de volgende criteria:

- Gespecialiseerd in respectievelijk gezelschapsdieren, landbouwhuisdieren en het paard
- Ook dierenartsen die in een gemengde praktijk werken

Berenschot

- Zowel 1e, 2e, 3e lijns
- Dierenartsen uit zowel grote als kleine dierenartsenpraktijk
- Dierenartsen die in loondienst werken voor een keten, een maatschap of zelf eigenaar zijn

Op basis van de uiteindelijk ontvangen inschrijvingen zal duidelijk moeten worden of de langs de lijnen van deze criteria de gespreksgroepen samen kunnen stellen. Evidensia heeft nog de suggestie gedaan om bij landbouwhuisdierenartsen te onderscheiden naar melkvee, vlees, varken en pluimvee. Dit punt is met opdrachtgever besproken. Er is afgesproken om te proberen om het criterium varkens, pluimvee, melkvee, kalveren, rundvee (en eventueel kleine herkauwers) mee te laten wegen bij de samenstelling van het groepsgesprek met landbouwhuisdierenartsen. Indien er zich genoeg landbouwhuisdierenartsen aanmelden, zou splitsing in meerdere gesprekken nog een optie zijn.

6. Vragen

KNMvD vraagt m.b.t het analysekader (p.6 van ons plan van aanpak) of er ook niet een koppeling is tussen elementen 1 en 4. Het al of niet realiseren van maatschappelijke opgave is voor overheid aanleiding meer of minder hard bij te sturen. Het is waar dat dat een 'feedbackloop' is die niet inzichtelijk is gemaakt in het analysekader. Dit analysekader is primair gericht op het effect van sturing op acties, interacties en dynamieken binnen het stelsel.

Evidensia vraagt wat er precies met publieke en private kwaliteitsborging wordt bedoeld. We maken onderscheid op kwaliteitsborging die direct vanuit de overheid komt zoals het diergeneeskunderegister, wet- en regelgeving en toezicht. Wij beschouwen dit als de 'hiërarchische benadering'. Daar tegenover staan de private systemen, waarbij de beroepsgroep en/of commerciële organisaties zelfstandig kwaliteitseisen stelt (en handhaaft) dit noemen wij de 'marktbenadering'. Ook zijn er tussenvormen te bedenken, waarbij de overheid aanstuurt op de door de beroepsgroep kwaliteitsnormen of deze handhaaft. Deze vormen beschouwen wij als een vorm van 'netwerkbenadering'. Wij beschouwen het als onderdeel van onze opdracht om hier meer inzicht in te verkrijgen met betrekking tot dierenartsen. De visieparagraaf van het plan van aanpak moet ook vooral gezien worden als een eerste schets, op basis van onze kennis in de aanbestedingsfase.

Caring Vets en Evidensia vragen welke discussie er speelt rondom 'publieke normen en kwaliteitsstandaarden' (p.9 van ons plan van aanpak). In de offerteuitvraag die LNV voor de aanbesteding gebruikte, was dit opgenomen als een te onderzoeken onderwerp. Het onderzoek bevindt zich nog in de beginfase. Daarom kunnen we (nog) niet precies zeggen waar dit over gaat. Een mogelijk punt van discussie is dat de invulling van de normen door de markt of beroepsgroepen gebeurt. Hiermee is overigens niet gezegd dat dit in onze analyse per definitie als negatief aspect in het huidige stelsel wordt gezien.

CPD vraagt om de definities van de kernbegrippen in relatie tot het doel van de opdracht zoals in de offerteaanvraag gesteld. Dat zijn de volgende:

- 'Rol': het gedrag, handelen en de attitude die een individu of groep inneemt ten opzichte van zijn/haar omgeving.
- 'Positie': de plaats die de beroepsgroep inneemt binnen de maatschappij in relatie tot andere stakeholders.
- 'Kwaliteit': "het geheel van eigenschappen en kenmerken van een product of dienst dat van belang is voor het voldoen aan vastgestelde of vanzelfsprekende behoeften." Kwaliteit van

Berenschot

dienstverlening kan zowel het publieke belang van de samenleving als het private belang van de patiënt en de klant dienen.

- 'Kwaliteitsborging': "Een stelsel van geplande en systematische activiteiten die gezamenlijk bewijs, vertrouwen en zekerheid verschaffen dat de werkzaamheden voldoen en blijven voldoen aan gestelde kwaliteitseisen en daarnaast de kwaliteit van de werkzaamheden ook verbetert." Dit stelsel bevat zowel publieke als private activiteiten. Voorbeelden van publieke elementen zijn wet- & regelgeving gericht op beroepskwalificaties, opleiding en tuchtrecht. Voorbeelden van private elementen zijn nascholing, intervisie en de invulling van de wettelijke open normen door middel van bijv. goede veterinaire praktijken (GVP) of veterinaire richtlijnen.

Daarnaast zijn de onderzoeksvragen zoals geformuleerd in offerteaanvraag te vinden vanaf pagina 21 in ons Plan van Aanpak. Deze hebben we ongewijzigd overgenomen.

CPD vraagt waarom tot de landen VK, Zweden en Duitsland is gekomen voor de internationale vergelijking. Het VK valt namelijk niet meer onder de EU-wetgeving en Denemarken kent juist een vergelijkbaar systeem. Er is echter gekozen voor het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Zweden omdat deze landen een soortgelijke veterinaire context hebben als Nederland, maar op enkele relevante punten verschillen. Hierbij gaat het Zweden bijvoorbeeld om de sterke positie van praktijkketens, in het Verenigd Koninkrijk om de rol van the Royal College of Veterinary Surgeons en in Duitsland om het grote aandeel eenmanszaken.

7. Suggesties

De KNMvD noemt dat het wat betreft de ontwikkelingen in de regulering van het beroep diergeneeskunde nodig is om verder terug te kijken dan de laatste jaren. Dat nemen we mee als suggestie.

CPD stelt dat het ministerie als enige stelselverantwoordelijke een te nauwe benadering is. Dit punt is terecht gemaakt, de minister van VWS is bijvoorbeeld medeverantwoordelijk voor voedselveiligheid.

De faculteit Diergeneeskunde geeft mee dat weinig aandacht is voor de toekomstige rol/positie van de dierenarts in het klimaat- en duurzaamheidsdebat (bijv. m.b.t. stikstof, bodemgebruik, CO₂-uitstoot, leefomgeving, diervoeding, dierhouderij). De suggestie wordt gedaan om de ontwikkelingen op dit gebied uit het regeerakkoord mee te nemen in het onderzoek. We onderschrijven dat het klimaat/milieu een van de maatschappelijke opgaven is en zullen hier in ons onderzoek ook aandacht voor houden. Het is ons nu nog niet duidelijk of dierenartsen op dit belang ook echt wettelijk vastgelegde rollen heeft.

Evidensia mist een aantal stichtingen op het gebied van dierenwelzijn als stelselpartijen, zoals de dierenbescherming en Fairdog. Deze constatering klopt niet. De dierenbescherming zal voor ons onderzoek geïnterviewd worden. Fairdog is buiten de selectie gevallen, omdat er in totaal ruimte is voor 45 interviews met stakeholders.

Evidensia geeft aan dat het louter bevragen van het Veterinair Tuchtcollege op de kwaliteitsissues in de diergeneeskunde een mogelijk onvolledig beeld geeft. Wij onderschrijven deze opmerking en zullen dit gespreksonderwerp ook bespreken met andere respondenten.

Evidensia geeft de suggestie om in de vergelijking met de humane medische sector ook naar apothekers of verloskundigen te kijken. In het startoverleg met de stuurgroep is ook de suggestie gedaan om in vergelijking met humane sector ook naar apothekers te kijken. LNV en Berenschot

Berenschot

hebben afgesproken dat er geen hele casus zal worden uitgewerkt rondom apothekers, het blijft bij tandartsen en huisartsen. Indien in de algemene gespreksronde van 45 interviews echter ruimte overblijft, zou deze ingevuld kunnen worden door met een organisatie uit de apothekerswereld. Voor de suggestie rondom verloskundigenwereld, stellen we een vergelijkbare aanpak voor.

CPD stelt dat de vergelijking met de humane medische sector te nauw is omdat er grote verschillen zijn waaronder de sturende werking van verzekeringsmaatschappijen. We onderschrijven de visie van CPD dat er grote verschillen zijn tussen de werelden van de humane medische zorg en die van de dierengeneeskunde. Toch verwachten we relevante inzichten op te kunnen doen door een vergelijking op *hoofdpijnen* op de manier waarop de kwaliteitsborging rond de beroepsgroep is opgezet en werkt. Vanzelfsprekend zullen we daarbij rekening houden met relevante verschillen en nuances.

CPD geeft mee de algemene term 'dierenarts' te gebruiken en waar mogelijk verwijzingen naar geslacht te vermijden. We zullen hier in onze eindrapportage rekening mee houden.

CPD vraagt of gespreksverslagen naar geïnterviewde partijen kunnen worden gestuurd. Gezien het feit dat er twee onderzoekers aanwezig zullen zijn en dus verslaglegging goed geborgd is en gezien de validatiesessies die in het plan van aanpak zijn voorzien achten wij dit niet nodig. De validatiesessies zullen namelijk voor iedereen inzichtelijk maken tot welke conclusies onze analyse van de bevindingen uit documenten en interviews hebben geleid. Alle respondenten die we geïnterviewd hebben, zullen voor deze sessies worden uitgenodigd.

CPD geeft aan dat het onderbrengen van publieke en private handhaving in één stelselement tot een bias in onze onderzoek leidt. We delen deze constatering niet. In ons onderzoek maken we vanzelfsprekend onderscheid tussen publieke en private handhaving, er zal dan ook ruimte zijn voor de verschillen en nuances tussen die twee. Zowel publieke en private handhaving dienen maatschappelijke belangen, ook als deze bovenwettelijk zijn. We onderschrijven dat eisen die uit de markt komen, niet altijd kunnen worden overgenomen als norm voor publieke handhaving.

CPD geeft aan dat ook het publieke mandaat onderdeel is van de maatschappelijke opgaven. Dat ligt ook in duidelijke en werkbare wetgeving die in een democratisch bestel tot stand komt. We zullen deze suggestie betrekken bij onze eindanalyse.

CPD's suggestie om een deel van onze beknopte beschrijving van de opleiding in de vergelijking tussen de humane medische sector en de dierengeneeskunde met de faculteit diergeneeskunde te bespreken, nemen wij over.

8. Literatuursuggesties

De KNMvD noemt dat het concept van een vrij Beroep onterecht niet terugkomt in onze visieparagraaf. Daarbij verwijzen zij naar Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over De rol en toekomst van de vrije beroepen in de Europese civiele samenleving van 2020 (initiatiefadvies). We nemen dit stuk mee in de documentanalyse.

De ontvangen feedback op het plan van aanpak levert verder nog de volgende aanvullende literatuursuggesties op (die wij overnemen):

- EU richtlijnen voor de beroepskwalificatie (RL/2005/36/EG) en het vrije verkeer voor diensten en personen (dienstenrichtlijn)
- OIE - Animal Health Code

Berenschot

- OIE PVS pathway for the evaluation of the national veterinary services
 - https://www.oie.int/en/what-we-do/standards/codes-and-manuals/terrestrialcode-online-access/?id=169&L=1&htmlfile=chapitre_eval_vet_serv.htm.
- <https://www.nationaleombudsman.nl/nieuws/rapporten/2020045>

Tevens stelt een aantal partijen de vraag welke literatuur LNV heeft suggereert in haar Nota van Inlichtingen tijdens de fase van aanbesteding. Deze zijn hieronder opgenomen. We geven u ook aan welke literatuur later nog door LNV is aangedragen.

Literatuursuggesties LNV t.t.v. aanbesteding:

De volgende publicaties achten wij relevant voor het beoogde onderzoek:

1. Berenschot (2011). *Naar een Nederlands Model*.
2. Berenschot (2010). *Wat zijn de effecten van het ontkoppelen van voorschrijven en verhandelen van diergeneesmiddelen door de dierenarts*.
3. Brusckke & Vaarten (2014). 'The veterinary statutory body in Nederland. Dierenarts en de Overheid', *Tijdschrift voor Diergeneeskunde* (nr 12 december 2014).
4. FVE (2018). *Survey of the veterinary profession in Europe*.
5. VetFutures (2019). *Taking charge of our future: A vision for the Veterinary Profession for 2030*.
6. S.J. de Groot & T. de Ruijter (2004). 'Quality control of the private veterinary profession in the Netherlands', *Rev. sci. tech. Off. int. Epiz.*, 2004, 23 (1), 175-185.
7. Hesselink & Knappe (2019). *Diergeneeskundige vervolgoopleidingen in de context van het veranderende werkveld*.
8. OIE (2019). *Tool for the evaluation of performance of veterinary services. PVS tool seventh edition*.
9. RDA (2005). *De Erkende Dierenarts*.
10. RDA (2009). *Zichtbaar beter. De rol van de dierenarts voor het Algemeen Belang*.
11. RDA (2016). *Antibioticabeleid in de Dierhouderij. Effecten en Perspectieven*.
12. Rinske Wolters (2019). *Accountability Matters. Enacting accountability in a profession's web of relations*.
13. Speksnijder (2019). *Onderzoek naar kritische succesfactoren voor een laag antibiotica voorschrijfpatroon van dierenartsen Rapport van het project Kritische Succesfactoren Dierenartsen* (KSF Dierenartsen).

Literatuursuggesties LNV na gunning:

14. Bekedam. H. (2021). *Zoönosen in het vizier. Rapport van de expertgroep zoönosen*. Specifiek hoofdstuk 15 over de rol van de dierenarts bij zoönosen.
15. Nationale Ombudsman (2020). *Een dierenarts is het niet eens met het indienen en intrekken van tuchtklachten over hem bij het Veterinair Tuchtcollege*
16. Enkele aanvullende documenten met betrekking tot het Vet Futures project:
 - *The Vet Futures report* (2015): <https://www.vetfutures.org.uk/resource/vet-futures-report/>
 - *Vet Futures action plan*: <https://www.vetfutures.org.uk/resource/vet-futures-action-plan-2016-20/>
 - *VN Futures report and action plan*: <https://www.vetfutures.org.uk/resource/vn-futures-report-and-action-plan/>

Berenschot

- *VN Futures evaluation doc*: <https://www.vnfutures.org.uk/resource-items/vn-futures-interim-report-2021/>
 - *Vet Futures Europe document in samenwerking met FVE*:
<https://www.vetfutures.org.uk/resource/fve-vet-futures-europe-report/>
17. Wet dieren. Specifiek de open normen in de volgende artikelen:
- Artikel 2.8.4.b (diergeneeskundige handelingen)
 - Artikel 4.2 (zorgplichten)
18. Kamerstukken en brieven in het kader van het antibioticadossier:
- Kamerbrief 8 december 2008. VD. 2008/2527. Bijlage van de Kamerbrief is het *Convenant antibioticaresistentie dierhouderij*.
 - Brief van 26 mei 2011 (28286-512/29683-512) over *Dierziektebeleid en dierenwelzijn* van Schippers en Bleeker.
 - Brief van 25 november 2011 (29 683-106) over *Dierziektebeleid en dierenwelzijn* van Schippers en Bleeker.
 - Brief over *Vervolgbeleid antibiotica in de veehouderij* van 8 juli 2016 met bijlage *KNMvD-agenda op verantwoord antibioticagebruik bij dieren 2016-2020*
19. FVE stukken:
- *European Veterinary Code of conduct van de FVE* (2019).
 - *Code of Good Veterinary practice*
20. De Europese richtlijn beroepskwalificaties 2005/36 EG, artikel 38, bijlage 5.5.4.1. (opleidingseisen & specifiek de vakken).
- Bijhorend het *Nationaal actieplan gereguleerde beroepen* met Kamerbrief van 23 maart 2015 van EZK over *Marktwerving, deregulering en wetgevingskwaliteit* (24036-409).
21. Stukken van de KNMvD waaronder: De code voor de dierenarts, gids voor goede praktijken, veterinaire richtlijnen, formularia, leidraden, modules, etc.
22. Stukken van CPD waaronder:
- *Positie Collectief Praktiserende Dierenartsen. Voorschrijven, toepassen en leveren van medicamenten "beste behandeling voor het dier"*
 - *Agendastuk bestuurlijk overleg SGD-CPD-KNMvD 18 augustus 2021 over definitie voor Goede Veterinaire Praktijk* (Meest recente versie van december 2021).
23. Stukken van Faculteit Diergeneeskunde waaronder:
- *Eindtermen bachelor en eindtermen master opleiding diergeneeskunde*. [Eindtermen - Faculteit Diergeneeskunde - Universiteit Utrecht \(uu.nl\)](https://www.uu.nl/onderwijs/onderzoek/onderzoek/eindtermen-faculteit-diergeneeskunde)
 - *Facultair strategisch plan 2025*. [Facultair Strategisch Plan - Faculteit Diergeneeskunde - Universiteit Utrecht \(uu.nl\)](https://www.uu.nl/onderwijs/onderzoek/onderzoek/facultair-strategisch-plan-faculteit-diergeneeskunde)
24. Standaarden en adviezen van de OIE,
- Met name over de *Veterinary Statutory Body*
25. McKenzie, B. (2014). 'Evidence-based veterinary medicine: What is it and why does it matter?' *Equine Veterinary Education*.
<https://beva.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/eve.12216>